

КАРТОГРАФУВАННЯ ДИТЯЧО-ЮНАЦЬКОГО ТУРИЗМУ – АКТУАЛЬНИЙ НАПРЯМ СУЧАСНОГО ТУРИСТИЧНОГО КАРТОГРАФУВАННЯ

Стаття присвячена визначенню дитячо-юнацького туризму як об'єкта картографування, умов і факторів його функціонування для подальшої розробки та обґрунтування регіональної системи картографічних творів для потреб дитячо-юнацького туризму. Розглянуті особливості та складові дитячо-юнацького туризму як територіально-рекреаційної системи, суб'єкти і об'єкти туристсько-краєзнавчої діяльності. Обґрунтовано структуру регіональної системи картографічних творів для потреб дитячо-юнацького туризму.

Ключові слова: картографування, система картографічних творів, дитячо-юнацький туризм, туристсько-краєзнавча діяльність.

O. Zhuravel'

MAPPING FOR NEEDS OF CHILD-YOUTHFUL TOURISM AS AN ACTUAL DIRECTION OF TOURIST MAPPING

This article is devoted definition of the child-youthful tourism as object of mapping, conditions and factors of its functioning for the subsequent a substantiation of regional system of cartographical products for needs of child-youthful tourism. The considered features and components of child-youthful tourism as territorial recreational system, subjects and objects of activity of regional studies and tourism. Directions of working out and structure of the regional system of cartographical products for needs of child-youthful tourism are proved.

Keywords: mapping, system of cartographical products, child-youthful tourism, activity of regional studies and tourism.

Вступ. З ухваленням Державної програми розвитку туризму на 2002–2010 рр. (Постанова КМУ від 29.04.2002 № 583), Програми розвитку краєзнавства на період до 2010 р. (Постанова КМУ від 10.06.2002 № 789) і Державної міжгалузевої програми «Пізнай свою країну» на 2007-2010 рр. (Наказ МКТ, МОН, Мінсім'ямолодьспорту і Держкомтелерадіо від 27.08. 2007 р. № 49/765/3027/308) дитячо-юнацький туризм і краєзнавство перейшли на важливий етап свого розвитку. Кожен зі згаданих нормативних актів відзначає необхідність удосконалення інформаційного і, зокрема, картографічного забезпечення дитячо-юнацького туризму, яке на сьогодні не відповідає темпам розвитку оттаннього. Однією з причин такої невідповідності є відсутність системного картографічного забезпечення туристсько-краєзнавчих досліджень.

Вихідні передумови. У соціально-економічній географії дитячо-юнацький туризм (ДЮТ) визначається як вид рекреаційної діяльності, спрямований на задоволення оздоровчих, спортивних та пізнавальних потреб дітей та юнацтва поза місцем їх постійного проживання й навчання [3]. З точки

зору організації позашкільної роботи, суть та особливості ДЮТ розглянути в роботах П.І. Істоміна [2], О.О. Остапець-Свешнікова [7] та ін. У наших дослідженнях ДЮТ як об'єкт картографування ми визначаємо, спираючись на розуміння окремих теоретичних питань ДЮТ як складової рекреаційної географії, розглянутих у роботах Ю.А. Веденіна [1], В.С. Преображенського [8], І.Т. Твердохлебова [5]. Частково організація дитячо-юнацького туризму для потреб картографування розглядається в роботах Л.В. Приданцевої [9]. Проте система дитячо-юнацького туризму України як об'єкт комплексного регіонального картографування залишається недостатньо дослідженою в сучасній літературі.

Метою даної статті є визначення дитячо-юнацького туризму як об'єкта картографування, умов і факторів його функціонування для подальшої розробки та обґрунтування регіональної системи картографічних творів для потреб дитячо-юнацького туризму.

Викладення основного матеріалу. Найбільш повне та комплексне визначення ДЮТ дав О.О. Остапець-Свешніков: «Дитячо-юнацький туризм – це масовий рух підростаючого покоління з метою пізнання навколишнього світу і самих себе засобами туристсько-краєзнавчої діяльності. Туристсько-краєзнавча діяльність – це комплексний засіб всебічного розвитку підростаючого покоління в активному пізнанні та доступному покращанні навколишнього світу і самих себе в циклах туристсько-краєзнавчих подорожей» [7, с. 18]. Таким чином, ДЮТ є громадським рухом молоді, а туристсько-краєзнавча діяльність – це засіб, за допомогою якого цей рух досягає своєї мети, і один з найдієвіших видів рекреаційної діяльності. Одночасно в ряді публікацій [3, 4]. ДЮТ розглядається як вид рекреаційної діяльності, де туристсько-краєзнавча діяльність реалізується через рекреаційні заняття. Визначаючи ДЮТ через призму рекреаційної діяльності, ці заняття ми поділяємо на чотири основні типи, що об'єднані в дві групи: 1) група відновлення, яка включає рекреаційно-лікувальні і рекреаційно-оздоровчі заняття, 2) група розвитку, що включає рекреаційно-пізнавальні і рекреаційно-спортивні заняття. Дитячому туризму властиві рекреаційно-оздоровчі, рекреаційно-пізнавальні і рекреаційно-спортивні заняття (рис. 1) [3]. Таким чином, види рекреаційних занять є одним з факторів, що впливають на формування напрямів картографування для потреб ДЮТ.

Суб'єкт туристсько-краєзнавчої діяльності включає дві складові: 1) діти та юнацтво (віком від 5 до 21 року [6]), що обрали туристсько-краєзнавчу діяльність для задоволення своїх потреб у вихованні, оздоровленні, пізнанні навколишнього світу, фізичному розвитку; 2) організатори туристсько-краєзнавчої роботи – педагогічний персонал кожної ланки організаційної структури ДЮТ, який є невід'ємною керівною ланкою туристсько-краєзнавчої діяльності і робота якого теж спрямована на задоволення потреб юних туристів-краєзнавців у всебічному розвитку та активному пізнанні навколишнього світу в туристсько-краєзнавчих подорожах. Юні туристи-краєзнавці та організатори туристсько-краєзнавчої роботи є головними групами користувачів картографічних творів.

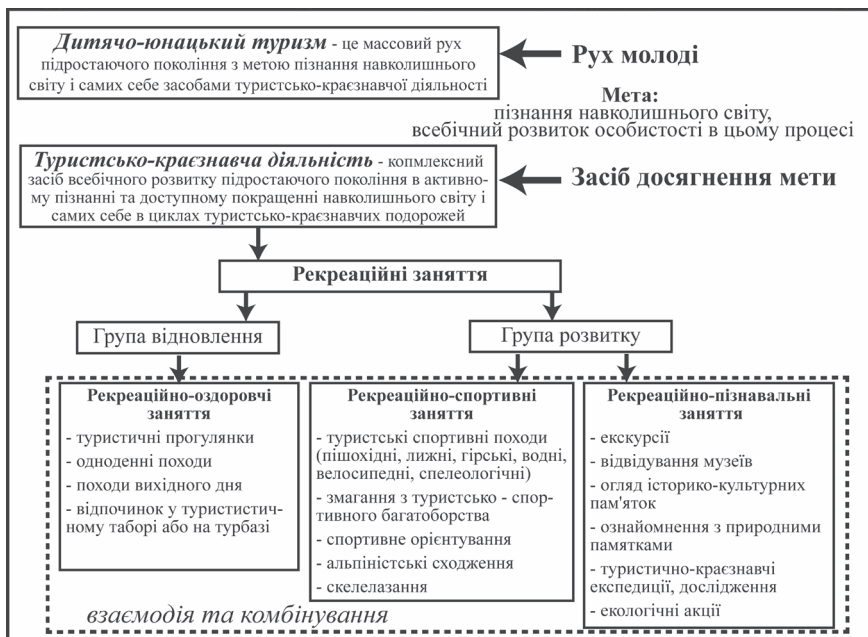

Рис. 1. Туристсько-краєзнавча діяльність як складова рекреаційної діяльності

Зважаючи на відмінності в психо-фізіологічному розвитку дітей, важливим є врахування специфіки читаності картографічних творів залежно від віку. Для дошкільнят і учнів молодших класів характерний активний розвиток відчуття картографічних образів. Вони володіють інтуїтивним мисленням, але здатні лише фіксувати картографічні образи або факти без точної передачі форми. Розуміння внутрішніх і зовнішніх логічних зв'язків, сприйняття пропорцій ще тільки починає формуватися. Широта охопту змісту карти, розуміння взаємозв'язків, пояснення картографованих фактів залежать від характеру вживаних символів. Тому в картографічних творах для цієї підгрупи доцільним є використання спрощених картинних умовних знаків з подальшим переходом до більш складних. Школярі більш старшого віку здатні вже виявляти і аналізувати існуючі логічні взаємозв'язки між картографічними явищами, оскільки пам'ять не тільки накопичила, але й переробила деякий досвід. Учні, використовуючи аналітичне мислення, переходять до узагальнення, картографічне відображення сприймається критично, можливий відбір елементів та їх інтерпретація. З'являється прагнення до точної передачі пропорцій, розуміння законів тривимірності. Учні старших класів і студенти вже здатні виявити на карті нову додаткову інформацію, не відображену в знаках як таких [9].

Відповідно до специфіки читаності картографічних творів, вважаємо за доцільне розділяти картографічні твори для ДЮТ за такими віковими

категоріями: для дошкільнят та учнів молодших класів (5–9 років); для учнів 5–9-х класів (10–14 років); для учнів старших класів і студентів середніх спеціальних та вищих навчальних закладів (15–21 років). Картографічні твори для організаторів ДЮТ доцільно поділяти за основними напрямками їх роботи: для краєзнавчої роботи; для екскурсійної роботи; для спортивно-туристської роботи; а також – для менеджменту та управління системою ДЮТ (рис. 2).

Актуальним у дослідженні ДЮТ є розробка методичних підходів до картографування власне об'єкта туристсько-краєзнавчої діяльності – рекреаційно-туристського потенціалу території, де виділяються: 1) рекреаційно-туристські ресурси і 2) ресурсно-туристський потенціал території. Якщо рекреаційно-туристські ресурси розглядати як об'єкт туристсько-краєзнавчих досліджень дітей та юнацтва, що включає природні, історико-культурні, соціально-економічні та біокультурні ресурси, то ресурсно-туристський потенціал території – це фактори, чинники та особливості природних територій, урахування яких є необхідним під час планування, організації та проведення туристсько-краєзнавчої роботи. Відповідно ці складові рекреаційно-туристського потенціалу території формують систему показників картографування у процесі створення картографічних творів для потреб дитячо-юнацького туризму (рис. 2).

Отже, система картографічних творів для потреб дитячо-юнацького туризму має відображати складові об'єкта туристсько-краєзнавчої діяльності і повинна містити картографічні твори для усіх груп суб'єктів туристсько-краєзнавчої діяльності. Вважаємо за доцільне включити до системи картографічних творів:

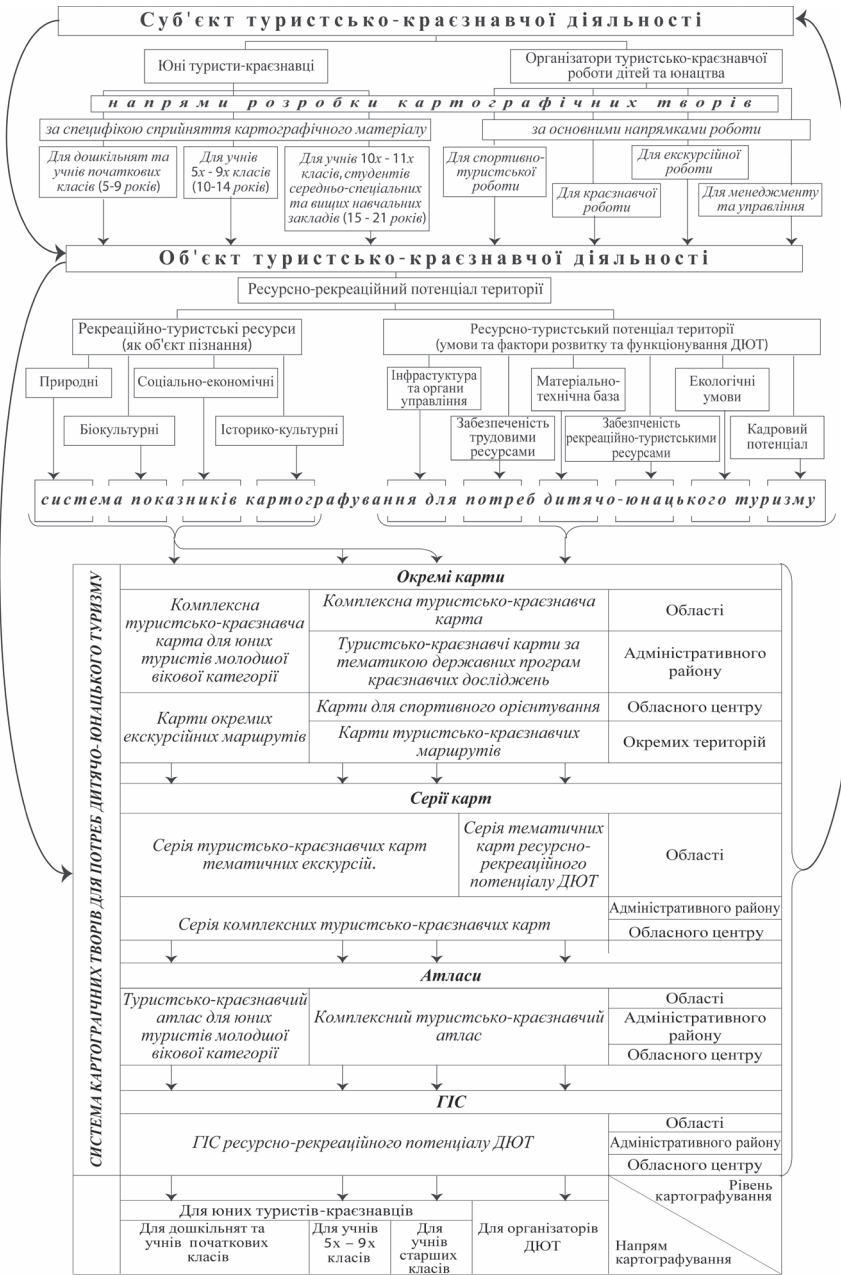
1) комплексну туристсько-краєзнавчу карту і карти окремих екскурсійних маршрутів для юних туристів молодшої вікової категорії; комплексну туристсько-краєзнавчу карту, карти за тематикою державних програм туристично-краєзнавчих експедицій, досліджень, карти для спортивного орієнтування і карти туристсько-краєзнавчих маршрутів для старших категорії юних туристів і організаторів туристсько-краєзнавчої роботи;

2) серію туристсько-краєзнавчих карт тематичних екскурсій по області і серію комплексних туристсько-краєзнавчих карт адміністративних районів для юних туристів; серію тематичних карт ресурсно-рекреаційного потенціалу області для організаторів ДЮТ;

3) туристсько-краєзнавчий атлас для юних туристів молодшої вікової категорії; комплексний туристсько-краєзнавчий атлас області і адміністративного району області для старших категорії юних туристів і організаторів туристсько-краєзнавчої роботи;

4) ГІС ресурсно-рекреаційного потенціалу для усіх категорій користувачів.

Висновки та перспективи подальших пошуків. Аналіз сучасних поглядів на дитячо-юнацький туризм як соціальне і просторове явище підтверджує актуальність подальшого розвитку ДЮТ шляхом розробки системи картографічних творів, яка відобразатиме складові компоненти

Рис. 2. Структура регіональної системи картографічних творів для потреб дитячо-юнацького туризму

територіально-рекреаційної системи ДЮТ – суб'єкт і об'єкт туристсько-краєзнавчої діяльності. Розглянуті особливості ДЮТ та система підходить до визначення його сутності як об'єкта картографування є основою для подальшої розробки і проектування спеціалізованої регіональної системи картографічних творів. На сьогодні розроблено туристично-краєзнавчий атлас міста, структура, зміст та окремі карти туристично-краєзнавчого атласу адміністративного району області.

Рецензент – канд. пед. наук, доц. В.А. Редіна

Література:

1. *Веденин Ю.А.* Методика определения избирательности системы занятий во время отдыха по отношению к природным комплексам // Географические проблемы организации туризма и отдыха. Вып. 1. – М., 1975. – С. 20–32.
2. *Истомин П.И.* Туристская деятельность школьников: Вопросы теории и методики. – М., 1987. – 96 с.
3. *Колотуха О.В.* Дитячо-юнацький туризм в Україні як територіальна соціально-економічна система: проблеми та перспективи розвитку: Автореф. дис. ... канд. геогр. наук. – К. : Ін-т географії НАНУ, 2005. – 20 с.
4. *Колотуха О.В.* Дитячо-юнацький туризм в Україні як специфічна територіальна рекреаційна система // Культура народів Причорномор'я. – 2002. – № 36. – С. 283–288.
5. *Мироненко Н.С., Твердохлебов И.Т.* Рекреационная география.– М.: Изд-во МГУ, 1981. – 207 с.
6. *Наказ* Міністерства освіти і науки України від 19.12.2002 р. № 730 «Про затвердження Положення про центр, будинок, клуб, бюро туризму, краєзнавства, спорту та екскурсій учнівської молоді, туристсько-краєзнавчої творчості учнівської молоді, станцію юних туристів».
7. *Остапец-Свешников А.А.* Система туристско-краеведческой деятельности общеобразовательной школы. – М.: Педагогика, 1989. – 32 с.
8. *Преображенский В.С.* Территориальная рекреационная система как объект изучения географических наук // Изв. АН СССР. Сер. Геогр. – 1977. – № 2. – С. 75–82.
9. *Приданцева Л.В.* Туризм – детям. Основные положения методики составления карт и атласов // Изв. вузов. Геодезия и аэрофотосъемка. – 1990. – № 2. – С. 160–166.

Е.С. Журавель

КАРТОГРАФИРОВАНИЕ ДЛЯ НУЖД ДЕТСКО-ЮНОШЕСКОГО ТУРИЗМА – АКТУАЛЬНОЕ НАПРАВЛЕНИЕ СОВРЕМЕННОГО ТУРИСТИЧЕСКОГО КАРТОГРАФИРОВАНИЯ.

Статья посвящена определению детско-юношеского туризма как объекта картографирования, условий и факторов его функционирования для последующей разработки и обоснования региональной системы картографических произведений для нужд детско-юношеского туризма. Рассмотрены особенности и составляющие детско-юношеского туризма как территориально-рекреационной системы, субъекты и объекты туристско-краеведческой деятельности. Обоснована структура региональной системы картографических произведений для нужд детско-юношеского туризма.

Ключевые слова: картографирование, система картографических произведений, детско-юношеский туризм, туристско-краеведческая деятельность.